

Recenzijos

Reviews

VILIJA SAKALAUSKIENĖ, KLEMENTINA VOSYLYTE, red.,

Zanavykų šnektos žodynas III, S–Ž

Teksto autorės: RIMA BACEVIČIŪTĖ, RITUTĖ PETROKIENE, VILJA SAKALAUSKIENE, KLEMENTINA VOSYLYTE

Vilnius: MOKSLO IR ENCIKLOPEDIJŲ LEIDYBOS INSTITUTAS, 2006, 776 p.

ISBN 5-420-01590-0 (3 TOMAS), 5-420-01505-6 (BENDRAS)

Pasirodė tarminio *Zanavykų šnektos žodyno* trečias tomas (raidėmis s–ž prasidedantys žodžiai). Tai nemenkas mūsų mokslo ir kultūros darbas, medžiaga iš bendrinės kalbos pagrindo šnektų, kalbos istorijai tai ypatinga knyga iš J. Jablonskio, J. Pikčilingio, P. Vaičiaičio ir dešimčių, šimtų ir tūkstančių kultūros veikėjų, paveldėjusių šnektą iš amžių, iš istorijos glūdumų (jau kiek priėmusių ir menkesnių miestieškų dalykų).

Dirbo, ieškojo, užrašinėjo žodžius daugybė jaunimo, vadovavo senojo Vilniaus universiteto žymūs filologai Juozas Pikčilingis, Aldonas Pupkis, Giedrius Subačius, Giedrė Čepaitienė (Kudirkaitė) ir daug kitų. Daryta daug magnetofono įrašų, svarstytas kartotekos duomenų tikrumas, visi pavyzdžiai pateikti supaprastinta fonetine transkripcija (gaila, kad nenurodomi garsai ɔ – trumpasis o , η – gomurinis n prieš prieb. g , k , duslusis ch (x) ir t. t. Tą šnektą paveldėję iš savo tėvų ir protėvių, žodyno medžiagos rinkėjai ir teksto rašytojai Vilija Sakalauskiene, Rima Bacevičiūtė, Aldonas Pupkis, nekalbu jau apie velionį prof. habil. dr. Juozą Pikčilingį, pateikė daugybę žodžių, sakinių *visuotinio* pobūdžio šiam tarminiam žodynui, t. y. visus žodžius, pajėgtus užfiksuoti per kelerius metus (ypač per vasaros meto ekspedicijas), šifravo įrašus, rašė žodyno tekstą. Darbo buvo daug. Žodyno rengėjus šiek tiek rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo ir VU vadovybė (leidybės remti atsisakyta).

Šitoks veikalas visam kalbininkų būriui iškėlė daugybę klausimų. Juk medžiagos teikėjai teoriškai turi būti toje vietovėje gimę ir augę žmonės (taip pat ir jų tėvai), gerai kalbėti išlaikyta šnektą, vengti rašto kalbos dalykų (tai jau išmokta iš šalies, nepaveldėta). Pirmuose tomuose bendrinės kalbos dalykų buvo gana daug, trečiaja-

me lyg ir vyrauja paveldėtoji leksika, o morfologija, fonetika beveik neiškraipoma naujovių. Iš naujesnių dalykų būtų: a) administracinio gyvenimo atnešti ir pavartojami žodžiai, b) kokie kaimo žmonių ir inteligentų nusitverti vadinamojo slengo pavyzdžiai iš mokytojų, vaikų, jaunimo, seniūnijų, ūkių vadovų ir tarnautojų.

a) Bendrinė kalba naujai paveikusi bus šiais atvejais: *sanitòrija* ‚sanatorija‘ (p. 17), *sántykiai* ‚bendravimas‘ (p. 18), *duodu, kam noriu* (blevyzga iš Kauno palaidūnių) (p. 21), *sážiningas, -a* – tekste visai neduota (tik *nesážiningi*, tai iš bendrinės kalbos kalbėtojų) p. 29; *sekùndė* (1) ‚minutės dalelė‘ – p. 35; *patóbulina* GRŠ – p. 38; *centrãlin'us* [katilus] NM – p. 38; *separúoti piena* – p. 40; *simpãtiškas* GRŠ, *simpatiškùmas* LKŠ – abu p. 51; *simul'úoti* BBL – p. 51; *skaiti'klà* NM – p. 59; *skvèras* NM – 102; *súrdotas* (1) VŠR = *surdutas* p. 224; *suvenĩras* SSR – p. 225; *šakárnas, -a* (1) BR ‚prašmatnus‘ – p. 238; *šaldi-tùvas* (2) ŠK, GRŠ – p. 240; *šalini š'audū bìvu* NM = *šalìne š'audū bìvo* (Kudirkos Naumiestis, Griškabūdis dažnai verčiami veliuoniškiais, gal tik taip taria atvykėlis ar mišrios šeimos žmogus koks – p. 241; *uslãnus* SLV ‚suolas‘ – p. 306; *it* ŠK = žemaičių tarmės ir bendrinės kalbos žodis – p. 331; *štãbelis* (1) LKŠ – p. 336; *švãncas* SNT (žargono žodis) – p. 354; *táiga* LKČ – p. 370; *talmùdas* GRŠ – p. 380; *támsta* (p. 381) SNT – išmokta iš mokyklos (1954 m. juoktasi iš manęs, vartojusio pokalbiuose su vyresniu ūkininku tiktai *tamsta*); *trenirúoti* GRŠ – p. 464 ir kt.

b) Kalbos iškraipos: *kor'ũ li di-toje* = *koriũ lydytùvą, lydìklį* GRŠ (p. 23); *sedì* (ant kiaušelių) = ‚tùpi‘ NM, p. 259, *senai* ‚seniai‘ SNT, p. 36 – *seniai*; *akmuo susèdo* (= nugrimzdo), *pilnai* (= *visai*), p. 42; *snùkis plĩ to's prã šo* BR (didžiųjų miestų chuliganų žargonas) – p. 131; *i so d'ĩs* – VŠR = *i so d'ĩs* – p. 132; *vĩenas vakarúoti sùkas, kitas gi* (= o kitas) *i mũši* JNK – p. 220, *trivogà* BBL tarybinės armijos ir A. Sniečkaus dvaro žodis – p. 480; (medžio) *šakni išimt* GRŠ – p. 464; = *išráut* (žargono veržimasis) – p. 485; *rùdeni mãs labai turtìngi obuolãis* = ...*turim daug obuolių, bent turtìngi obuolių*; GRŠ – p. 504; *prìtvirtinti* ‚3 r. priskirti‘ BR, LKŠ, SSR – p. 514; ...*dúonos turéjom pilnã* LKŠ – p. 541; *pas jĩ* (= jam) *pinigũ* (= jo pinigai) *ũžæ* ŠK – p. 541; *ũžæ bič'ùkai* (= vyrai) ŠK – p. 541; *škarãdnas, -à* (4) GRŠ, LKČ – žargono žodis – p. 292; *šmùtkès* (2) ‚drabužiai‘ BR (Kauno žargono žodis) – p. 312.

Yra ir šiaip taisytinų šnektos formų: *ateĩna* = *atẽina* BR (p. 9); *ejæũ* = *ejãũ* SNT (p. 9); *gæ'r[s]* = *g'æ'r[s]* NM (būs. I. 3 asm., p. 9); *vél* = *vẽl* GRŠ (p. 10); *kapé.ikos* = *kapẽikos* SLV (p. 10, LKŠ, p. 20); *sanarẽ* = *sa'narẽ* ŠK (p. 11); *nepasakĩ's'i* = *nepasakĩ'si* LKŠ (p. 11); *pasãki* = *pasãkë* NM (p. 13); *sá.s'uva* ŽLT ir *sã.s'uva* LKŠ ‚sąsiuvinis‘, p. 20 = *sá.s'uva*; *rëki* SNT ‚rėkė, šaukė‘ p. 26 = *rẽki*; *pasémæ's* ŽVR ‚pasiėmęs‘ = *pas'ẽ-m'æ's* (p. 27), *lëk'œ* ‚lėkė‘ GRŠ = *lẽkë*; *màno* BBL = *mãnu* (p. 29), *mãnu* NM = *màno* (p. 38), *sé.ile* LKŠ = *sé.ili* (p. 34); *mõki-toje* GRŠ = *móki-tojæ* (p. 39), bet *móki-toj'œ*

ŽET – p. 74, *septinoezdė.šimt* SLV ,70‘ = *septýniaz,de.šimt* (taip ir p. 40); *aplín[k]* SNT = *aplīn[k]* – p. 52; *kujù* LKČ = *kúju* – p. 75; *kítrausim* ,gudrausim‘ NM = *kýtrausim* – p. 81; *pijo-k'élis* SSR = *pijo-kē'lis* – p. 80; *vežĩs* = *vęžĩs* – p. 92; *apsire-dæ* NM = *apsir'ē-dæ* – p. 89, *trūko* ,plyšo‘ GRŠ = *trúko* – p. 89; *skrām̃na* ŠK visai netikėta, plg. skolinių *skrum̃nas*, -à SLV, LKŠ, priev. *skrum̃niai* iš LKŽ_{XII} 1100 (LKŠ) – p. 93; *v'iená.í* = *viená.i* (p. 43, 152); *žiēda* GRŠ = *žieda* (p. 91), *išvašúoti* SNT – p. 97 (plg. tą patį žodį *išvašúoti* SNT, p. 602); *slēpkivõs* BBL = *slēpkivõs* BBL, p. 106; *vìsa, ródõs, grā-ba* NM = *vìsa, ródõs, grā.ba* (p. 106); *rĩjæ* SSR = *rĩjæ* (p. 113); *plēšæ* SLV = *plēšæ* – p. 115; *s'uvuõs* Snt = *siuvúos* – p. 121; *i-sisõ-dĩs* VŠR = *i-sisõ-dĩs* – p. 132; *lužinē* GRŠ = *lužinē[ja]* – p. 134; *rúkšcõs* GRŠ – p. 135 (kažin ar taip įmanoma išstarti); *neižlėks* GRŠ = *neišlėks* – p. 153; *spræst* ŠK = *spræst* – p. 154; *nusistakò-rint* NM ,nusibaigti‘ = *nusistakòrit* – 162; *i spĩnta* ŽLT = *i spĩnta* – p. 163; *pĩena* = *pĩena* p. 167; *sen'únas* SSR – p. 168 = *s'en'ũnas* – SLV, SNT, LKŠ – p. 38; *stĩgo's* GRŠ = *stĩgo's* – p. 176; *stõs* ŽLT = *stõs* – p. 185; *acistõsi* BBL = *acistõsi* – p. 186; *žĩrkles* BBL (p. 195) ir *žĩrkles* BBL (p. 754); *medin'ũ[s]* *stri-pũs* BBL = *medin'ũ[s]*... – p. 197; *stũkis* (2) SNT = *stũkis* (2) – p. 200; *slā-stai* LKŠ ,spąstai‘ – p. 201, – *slą-stai* (1) – p. 105; *lēt-as* BR = *lēt-as* – p. 201; *su dvĩem* ŠK = *su dviēm* – p. 210; *acisũkt* LKŠ ir *acũksi* GRŠ = *acisũkt, acũksi* – p. 214; *no tēvu* NM = *no t'ēvo* – p. 215; *i-sisũko* LKŠ = *i-sisũku*, bet *i-sisũku* NM = *i-sisũko* p. 215; *sũriai* ŠK = *sũriai* (girdėta ŽVR, KBR) – p. 224; *svēbelis* (1) ,degtukas‘ = *svēbelis* – p. 229; *linam'ĩn'us* SNT = *linā'm'ĩn'us* – p. 231; *mæs* = *mēs* GRŠ – p. 247; *smėl'u* LPL = *sm'ē'l'u* (vns. kilm.) – p. 246; *atējo*-GRŠ = *atējo* p. 248; *apstõjæ* ZP = *apstõjæ* – p. 250; *šėkas* 4 (LKŽ_{XVI} 615 iš NM, GRŠ nėra akivaizdžiai pateikta, ar ne *šėkas*); abejotina žodžių *šėnės šėnis* priegaidė, nes LKŽ_{XVI} 616 pavyzdyje (neskiriama); *õbuol'us* ŠK = *õbuol'us* – p. 272; *i šĩkna* SSR = *i šĩkna* – p. 272; *šĩknāpurtis* (1) ŽLT anekdotu apie K. Ulvydo kalbos taisymus žodis – p. 272; *nēda* SSR = *n'ēda* – p. 306; *tais'ĩsis* SNT = *tais'ĩsis* – p. 274; *lĩtu* ,lietu‘ ŽLT = *lĩtu* – p. 276, taip pat *lĩtu.s* LPL, p. 295, *aplín[k]* SNT = *aplīn[k]* – p. 277; *vĩlnq* ŠK = *vĩlnq* – p. 277; *šĩrdĩ* GRŠ – *šĩrdĩ* – p. 284; *uogõjũ* LKČ ,uogienoju‘ = *uogõjũ* LKČ (tas pats sakinyje) – p. 529; *šĩtuõdu* pateiktas žodžio *šĩtas* str. atskirai pakartotas – p. 287; *kũna* GRŠ = *kũna* – p. 290; *sę-tũvi* LKČ – p. 299 – plg. *sę-tuvē* (3^a) GRŠ, SSR – p. 44; *dĩrses* LKŠ = *dĩrses* – p. 312, *pæ'kla*, ŠK = *pæ'kla* – p. 313; *mõjæ* SLV = *mõjæ* – p. 379; *užlĩjæ* = *užlĩjæ* SLV – p. 379; *su ža'sĩm* = *su ža'sĩm* – p. 311; *bro-liēnę* VŠR = *bro-l'ĩenę* – p. 314; *parēju* SSR = *parēju* – p. 323; *vakarēlei* LPL = *vakarēlei* – p. 323; *rũpi* VŠR = *rũpi* – p. 323; *pašo-kĩsim* SNT ,pašokdinsime‘ = *pašo-kĩsim* – p. 323; *špĩega* ,šnipą‘ NM = *špĩega* – p. 330; *pĩksta* ŠK = *pĩksta* – p. 331; *krēzdavu* ŠK, *neprikrēzdavo'm* JNK = *krēzdavu, neprikrēzdavo'm* – p. 339, *tėkinu* NM = *tėkino* – p. 331; *ankstĩva* GRŠ (p. 352), bet *ankstĩvas*,

-à (4) I tome; *pietus virt* BR (= [reikœ] *piētus virt* – p. 355); *plūgas* (1) SSR = *plūgas* (2) – p. 356; *liēsa* NM = *liēsa* – p. 361; *pi'gdāū* GRŠ = *pi'g'dāū* – p. 371; *givét* ŠK = *gi'v'é't* – p. 374; *tráukte tráukdavo* GRŠ – p. 378 (bet taisyklingai *trauktè tráukdavo* tame pat sakinyje p. 455); *algà* ŠK = *algà* – p. 379; *ac'úzdavo* GRŠ = *ac'ūzdavo* – p. 379; *rīta* GRŠ = *rīta* – p. 392; *gi'vunē'l'i* ŠK = *gi'vu'nē'l'i* – p. 395; *àbdro'ži* GRŠ = *abdró-ži* – p. 397; *teisīngai* LKŠ = *teisīngai* – p. 404; *žmō'ni-z bāi.lu.s* BBL = *žmó'ni. s...* – p. 512, 523–524, 526; *stvēr'i ,émé'* SNT = *stv'ė'ri* p. 413; *ko'k'ès ž'úrkes* ŠK = *kó'k'es...* – p. 416; *terliūgas, -é* (2) LKČ kas stambus, bet sakinyje *t'erl'ū'gos kók'os* [kojos] – p. 417; *tetėnas* LKŠ (ŽVR, GRŠ) ar gali pavirsti forma *tetėnc* LKŠ – p. 421; *t'e'tūks* GRŠ iš *tētūkas* argi galėjo atsirasti – p. 421; *linguōjœ* SNT = *lingúoje* – p. 425; *tī'ku* LKŠ = *tí'ku* – p. 430; *vietō* GRŠ = *viēto[je]* – p. 436; *vaikái* GRŠ = *vaikāi* p. 421; *ižgalāstas* LKŠ, plg. *ižgalāstas* LKŠ = *ižgalāstas* – p. 453; *i bú'da* = *i bū'da* – p. 454; dgs. įn. *dviem* = *dviēm* p. 454; *tá.m šeiminkūi* SSR = *tá.m šeimīnkūi* ar *šeminīkūi* – 457; *nulėkusi* ŠK = *nulėkusi* – p. 460; *arklū ,árklū, žāgrių'* ne zanavykų žodis – p. 477; *triušai* sm. (4) = *triušai* SSR (4) – p. 479; *tr'úzdavo* – 479; *tr'usūs tr'usœ* BBL (visai nekirčiuota) = *tr'usūs tr'ūsœ* – p. 479; *li'tu* sm. ,lietu' = *l'ítu* SNT – p. 480; *skó'ni* LKŠ = *skō'ni* – p. 483; *no stō'gu* SSR = *no stó'gu* ~ *nuo stógo* – 486; *rėkt* GRŠ = *rėkt* – p. 48; *acitū'pœ.s* LKŠ = *acitū'pœ.s* – p. 488; *šokīmas* LKŠ = *šokīmas* (2) – p. 503; *kó'ši* SNT = *kō'ši* ~ *kōšė* – p. 471; *teličá.ite* GRŠ = *teličāit'ė* – p. 499; *turkýtė* NM (LKŽ_{XII} 1141) – nekirčiuotas sakinytis, LKŽ redakcijos pačių parašytas kaip bk – p. 502, *bė'ga* GRŠ = *bė'ga* – p. 515; dgs. gal. *lí'tis* GRŠ = *li'tis* – p. 515; *užtvī'davu* SNT = *užtvī'davu* – p. 516; *dúos* SNT = *duōs* – p. 517; *pó'ter'us* SNT = *pō'ter'us* – p. 517; *ū'kœ* BR = *ú'kœ* – p. 522; *neprarú'ki* ŠK = *neprarū'ki* – p. 523, *prisirú'kœ.s* ŽVR = *prisirū'kœ.s* – p. 526; *nutī'sus'os* BBL = *nutī'sus'os* – p. 526–527; *ù'sa* SSR = *ū'sa* – p. 532; *tikrení'b'u* GRŠ = *t'ikrenī'b'u* – p. 550; *žúrki* SNT = *ž'úrki* – 553; *visō'k'u* ŠK = *visó'k'u* – p. 564; *ž'ú'rim* SSR = *ž'ū'rim* – p. 568; *aciló'šus* ŠK = *acilō'šus* – p. 564; *tiē* BBL = *tiē* – p. 533; *neišutēli'čœu* NM = *neišutē'l'i čœu* – 533; *štakiētu* SNT – p. 534 = *štakiētu* SNT – p. 335; *žá.rnā's* ŠK = *žárnas* – p. 535; *lí'sk* ŽVR = *l'ī'sk* – p. 539; *jautiēs* GRŠ = *jautiēs* – p. 568; *valkatē'l'u* BBL = *valkatē'l'u* – p. 570, *sí'ki* SNT = *sī'kī* – p. 570; *só'du* ŠK = *sō'du* ŠK – p. 583; *išvarinē'jo* GRŠ = *išvarinē'jo* – 583; *išlē'gdavo* GRŠ = *išlē'gdavo* – p. 601; *piēndz* NM = *piēndz* p. 602; *susigrēb'au* LPL = *susigrēb'au* – p. 605 (studentų); *kā'turezdeši[m]* NM = *k'ā'turez'dē-ši[m]* – p. 516; *i p'cē'kla* ŠK = *i p'cē'kla* – p. 643; *vė'ži* LKŠ = *vė'ži* LKŠ, kaip ir *vė'ži* – p. 648; *mú'du* GRŠ = *mù'du* – p. 642; *žadē* GRŠ = *žadė[jo]* – p. 680; *pirmū'ne* ŽLT = *pirmū'nc* – p. 653; *su vienà* ŠK = *su viēna* (studentų pramanas) – p. 656; *tė'vu* (!) *āšaras ivā'rœ.s* GRŠ – p. 586 (tas pats sakinytis); *lú'pom* BR = *lù'pom* – p. 657; *nė'ra* JNK = *n'ė'rà, nē'r* – *nē'r* p. 657; *gi'vė'davu* ŠK = *gi'v'ė'davu* – p. 658; *viengērklis, -é* SNT = *viengērklis*

(2) – p. 658; *mūs* NM = *mús*[*u*] – p. 662; *apreñgtas* LKŠ = *àprenktas* (nj tarmė, žodis ?) – p. 663; *sen'únas* ŠK – *sen'ũ nas* p. 664 (plg. lizdą *seniũnas* p. 38); *výkdyti*, -o, -ė, bet lizde *vĩgdo* JNK – p. 665; *pòl'ku* SNT = *pòlku*. – p. 670; *ãš* PLB = *àš* – p. 674; *lėtas* GRŠ = *lėtas* – p. 676; *dúobe* SNT = *duõbe*. – p. 682; *visàp* SLV – nezanavykų, o kapsų (mišrios šeimos) faktas – p. 686; *kãjœu* SSR = *kã jau* (rašybos darinys) – p. 687; *kìta turėdavo i pavarít* = *kìta* ... NM – p. 689; *ũli'č'o* SNT – p. 690 visai neiškelta; *ižbėks* JNK = *ižbėks* – p. 691; *višč'ũkais* SLV = *višč'ũkais* p. 692 ir t. t.

Pateikiamos ne tos kirčiuotės: *skambùs*, -i (2) = (4) – 65; *skyrýbos* (2) LKŠ = *skyrýbos* (?) – p. 78 (plg. *skiríbu* GRŠ – p. 80); *skupĩbi*. (1) SNT = 2 (p. 96); *snarglė* (2) BR = (4) – p. 128; *spaňgalis*, -ė (1) ‚neregys‘ (2) = *spangãlis* GRŠ – p. 135; *sulygèsnis*, -ė (2) SNT = (4), nes sako *suli'gesn'ũ* – p. 218; *sunkùlis*, -ė (4) SNT = (2) – p. 220; *svarbùs*, -i (1) = (4) – p. 229; *špòsas* (1), bet *šposùs* LPL – p. 332 lyg ir neleistų numatyti 1 kirč.; vns. įn. *su špòrais* (p. 332) nerodo *špòros* lyties; *šr'ũbas* forma (2) irgi neįtikinama (p. 334); *tekarnià* (1) ? – p. 405; *visiškã* LKČ – to žodžio kaitomos paradigmos neužrašyta ir neiškelta, ar ne *vĩsiškai* – p. 409; *televizija* (1) LKŠ = *televìzija* (1) (nj.) – 411; *trimařgis* (1) JNK = (2) – p. 471; *triptìnis* (1) LKŠ = 2 – p. 476; *trýs* (4) – vienskiemeniai žodžiai kirčiuočių neturi, be to, *triju* kilm. NM – p. 477; vns. įn. *pritveriamà* ŽLT = *prìtverìama* – p. 514; *užsiēmìmas* BD, LKŠ (1) = (2) – p. 540; *vařdijimas* (2) = (1) – p. 577; *viendiēnìnis*, -ė (2) LKŠ = (1) – p. 658; *vienintėlis* (1) LKŠ = (2) – p. 658; *vìsas*, -à = (4); *zėrkolis* (3^a) SNT = (1) – psl. 706; *vorušké'le* sf. (2) ‚boružė‘ iš LKŽ_{XIX} 995(Nz) = *vorušké'le* (2) – p. 701; *acistõ'jœ.s* SNT = *acistó'jœ.s* – p. 705; *tĩngin'u* SLV (ir *žiēma*, *vã sara* = *žiēma.*, *vã sara* SLV) = *tĩngin'u* – p. 706; *žqšinas* sm. (1) = (3^b) – p. 723; *suvĩn'o'ta* (1) NM (taip girdėta anksčiau ŽVR, Bajoraičiuose, VŠR, o neiškelta) – p. 738; *ži dũ kapã* NM = *žĩdu* ... – p. 739; *pažirã'vìmas* (1) JNK, o išškelta tik *pažýrã'vìmas* (1) – p. 753; *krũ'mus* SNT = *krú'mus* – p. 760; *žmo'gis'tà* GRŠ = *žmo'gi'stà* – p. 763; *didžiakó'jiz'buvu* = *didžiakó'jis* (2) – p. 770 ir t. t.

Nenurodoma kirčiuotė: *trinýtas*, -a adj. = (1) = p. 471; *trĩnkteltas*, -a LKČ = (1) – p. 427.

Autorės rado labai daug frazeologizmų. Gal ir gerai, bet abejotina, ar daug ilgų patarlių (ištisų sakinių) yra frazeologizmai. Pvz., *eĩk seniēm šunimĩ kuliũ skùsti* ‚eik po velnių‘ ŠK – p. 36, dar ir p. 348, 349; *jopkiùs įsiũti* ŠK ‚keikti‘; *kaip stóvi teip brangùs* JNK, NM, ‚be turto‘ – p. 190; *kaip užsukta radije* SSR – p. 217; o p. 314 jau ne, *sviedinĩ mùšti* ŠK ‚futbolą žaisti‘ – p. 534; *nė Diēvui žvãkės, nė vélniui šãkės* SNT – p. 239; *į šalĩ* SNT – p. 242; *ùteles šėrti* lizde pateiktas sakinyš *o jì[s] čœ uodũ šė.rt eĩs* JNK – p. 263.

Taip pat kažin ar frazeologizmai yra tokie pasakymai: *senà mergà* GRŠ, ŠK – p. 37; *skũrą nuimti* ‚bausti‘, *į smėrtĩ; po smėrties; šũdas storũju, šũdas plonũju* ‚niekur nepasi-

sekė' *ne be to* SNT (slavizmas, žargonas) – p. 395; *tikrumoj Antanas*, 'sėklintojas' SNT (kitur bus *Jōnas, Pētras, Albīnas*, kaip ir ten) – p. 544; sakinys apie *vasariaus* mėn. du kartus tas pats – p. 601.

Dažnai tas pats vaizdingas pasakymas kartojamas – laikomas frazeologizmu ir metafora: *vienas sýkis nemeluoja* ŠK – p. 49; tariamas frazeologizmas *po šimts pýpkių* tiko fraz. *po šimts nueiti* ir *po šimts pýpkių*; metaforai *ẽjo po šimc pýpk'u viskas gerã* GRŠ – p. 279, kartojama ir šitaip: *širdis ne vietoj*, 'neramu': *mã širdis ne vietoj* BR ir *širdis ne vietoj*, 'neramu': *širdis ne vietoj* – p. 285; apie *ėjimą šunims kulnų (kūlių) skust* teikiama p. 348 ir 349; *turbūt vėlnias úodegą užmetė* SNT 'negalima rasti' – p. 498, ir *turbūt vėlnias úodegą užmetė* GRŠ ir *dar vėlnias úodegą užmetė* p. 622, *dúoti tabõkos paúostyti* ŠK – p. 530 ir 369; kam *žodžiui ūsai* iliustruoti reikalingas sakinys *tã uždarbãĩ buvo paskã tinti* (*geri* SNT) – p. 532 (jis yra ir p. 536 prie žodžio *uždarbýs*); esą fraz. *užpakalis pilnas*, 'sotus' LKŠ ir kitas esąs *pilnas užpakalis*, 'sotus' – p. 539; *kalės vaikas*, 'pavainikis' LKŠ, GRŠ – iš kariuomenės žargonas – p. 551; *mi'lejo dainuot* GRŠ – p. 616; *veltuĩ* iš bendrines kalbos gautas, nes dar 1925 *veltui* vietos skelbimuose senųjų pasakojimu buvo ten nesuprantamas); *venà, ventiliãtorius* ne tarmės žodžiai – p. 526; *visas*, -à ir *visi*, *visos* padaryti atskiri žodžiai, tai ir frazeologizmas *po visõm keturiõm*, 'labai ilgas' kartojamas.

Keliamas nepasitenkinimas dabartiniu Lietuvos gyvenimu, tauta apskritai: *prasigi-v'ã nom* (= *prasigi-v'ã no m*), *prasisieķem / o su túo litù susikalbët negal'ù* JNK; *mã jã smalà / ta trispãlvæ*. SNT (p. 114, pakartota p. 477); *tó-k'u vag'ũ kaip lietuvẽ tai n'ẽrã* BR – p. 210; *tàs / ka jĩ šimc / lãndzbergis* JNK – p. 279; *jœu gi-v'ẽn'imas šú-diškas būvu prie tõi[s] = tõi smetõ-noš* SNT – p. 342 (na, ką gi, parodome savo paslėptas buvusių veikėjų mintis, net prieš kalbos tėvo Jono Jablonskio vaikaitį); *šitam tá.rpœ tai sunkù gi-v'ãt* GRŠ – p. 389; *jé.i nebútu. tar'bu. valdž'õs / ubagijãe bútu. pasidã'r'usi* BR – p. 519; *uš tãĩ ir paniẽkino baltùši / ka teisíngus vaidínimu[s] sá-ķe* NM – p. 549; *vĩtis* (2) Lietuvos valstybės herbo ženklas = *Vỹtis* (2) p. 695.

Bus trūkę redagavimo dėmesio, per daug pasitikėta, nors darbo įdėta daug. Klaidas Žodyno vartotojai, be abejo, suvoks ir jų neplatins savo tyrinėjimais (tai labai aišku ir suprantama). To atsiranda per skubėjimą ir neatidumą, ką dabar padarysi.

Vytautas Antanas Vitkauskas

Lietuvių kalbos institutas

P. Vileišio g. 5, 10308 Vilnius, Lietuva